

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 486/2018-17

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 13. septembra 2018 v senáte zloženom z predsedníčky Ludmily Gajdošíkovej, zo sudcu Miroslava Duriša a sudcu Ladislava Orosza (sudca spravodajca) predbežne prerokoval sťažnosť [REDACTED], [REDACTED] zastúpenej advokátskou kanceláriou IURISTICO s. r. o., Cimborkova 13, Košice, v mene ktorej koná advokát Mgr. Radoslav Rigo, LL.M., ktorou namieta porušenie základných práv podľa čl. 20, čl. 39 a čl. 46 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 9 So 246/2015 z 13. decembra 2017, a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť [REDACTED] o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 5. apríla 2018 doručená sťažnosť [REDACTED], [REDACTED] (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej advokátskou kanceláriou IURISTICO s. r. o., Cimborkova 13, Košice, v mene ktorej koná

advokát Mgr. Radoslav Rigo, LL.M., ktorou namieta porušenie základných práv podľa čl. 20, čl. 39 a čl. 46 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 9 So 246/2015 z 13. decembra 2017 (ďalej aj „napadnutý rozsudok“).

Zo sťažnosti a z pripojených príloh vyplýva, že sťažovateľka v procesnom postavení navrhovateľky bola účastníčkou konania vedeného Krajským súdom v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) pod sp. zn. 5 Sd 77/2011 o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia Sociálnej poisťovne, ústredia (ďalej len „odporkyňa“) z 28. septembra 2011, ktorým bola od 16. novembra 2011 zastavená výplata jej predčasného starobného dôchodku podľa čl. 1 písm. a) a b) a čl. 5 nariadenia ES č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia z dôvodu súbehu jej dôchodkového poistenia v Rakúskej republike po novele zákona o sociálnom poistení zákonom č. 543/2010 Z. z. Krajský súd rozsudkom sp. zn. 5 Sd 77/2011 zo 14. apríla 2015 potvrdil rozhodnutie odporkyne a navrhovateľke právo na náhradu trov konania nepriznal.

Proti označenému rozsudku krajského súdu sťažovateľka podala odvolanie, o ktorom rozhodol najvyšší súd napadnutým rozsudkom tak, že odvolaním napadnutý rozsudok krajského súdu potvrdil a navrhovateľke náhradu trov odvolacieho konania nepriznal.

Sťažovateľka v sťažnosti namieta najmä arbitrárnosť napadnutého rozsudku, keďže najvyšší súd sa podľa jej tvrdenia nevysporiadal s jej podstatnými námietkami, a poukazuje tiež na svojvoľný výklad relevantných právnych noriem správnymi súdmi. Ďalej namieta porušenie práva na spravodlivý proces z dôvodu, že v konaní pred odporkyňou jej bolo odňaté právo konať. Namieta tiež zásah do svojho majetkového práva spočívajúci v odňatí dávky sociálneho poistenia a sklamanie svojich legitímnych očakávaní, ktoré spočívali v tom, že predmetná dávka jej bude vyplácaná. V podstatnom k tomu v sťažnosti uvádza:

«O začatí konania o zastavení výplaty predčasného starobného dôchodku som nebola upovedomená, ani mi v tomto konaní nebolo umožnené sa vyjadriť a hájiť moje práva.

Rozhodnutie o zastavení výplaty predčasného starobného dôchodku bolo pre mňa značne prekvapivé, pretože nasledovalo po uisteniach aj zo strany samotnej Sociálnej poisťovne...

Toto rozhodnutie o zastavení výplaty malo byť výsledkom aplikácie § 293bt ods. 3 a súvisiacich zákona č. 461/2003 Z. z. a všeobecných hypotéz nariadenia EP a rady č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia; jedná sa však o úplne nesprávny a arbitrárny výklad a aplikáciu právnych noriem; ktorá celkom zrejme zasiahla do mojich legitímnych očakávaní a pokojného užívania tohto majetku/majetkového práva.

Proti tomuto rozhodnutiu Sociálnej poisťovne o zastavení výplaty predčasného starobného dôchodku som sa bránila podaním opravného prostriedku na Krajský súd v Košiciach, kde som poukazovala na:

a) úzke vymedzenie výluky súbehu predčasného starobného dôchodku a povinného dôchodkového poistenia zamestnanca alebo SZČO podľa § 293bt, v spojení s definíciou povinne dôchodkovo poistených osôb podľa § 15 ods. 1, v nadväznosti i na § 4 zákona č. 461/2003 Z. z. Pod túto výluku nespadá prípad zárobkovej činnosti v inom členskom štáte, a takéto rozšírenie nie je možné ani prostredníctvom čl. 1 alebo čl. 5 nariadenia 883/2004;

b) pokiaľ by takéto účinky mal zákon vyvolať, muselo by sa tak stať celkom jednoznačným spôsobom - inak ide o zásah v rozpore s právnou istotou, princípom ochrany legitímneho očakávania a ochrany dobromyseľne nadobudnutých práv,

c) definičné je táto dávka nastavená ako pár rokov pred dôchodkom splnením podmienok nadobudnuteľná dávka, ktorá sa transformuje dosiahnutím normálneho dôchodkového veku na starobný dôchodok alebo nahrádza podobnou dávkou [§ čl. 1 písm. x) nariadenia; § 69 ods. 2 zákona - v súlade s tým i poučenia Sociálnej poisťovne v rozhodnutí o priznaní predčasného dôchodku],

d) samotná Sociálna poisťovňa usmerňovala prax po prijatí dotknutej novely 543/2010 Z. z. tak, že poberanie príjmu z činnosti mimo územia SR nebude vylučovať poberanie predčasného starobného dôchodku...

e) konanie o zastavení výplaty predčasného starobného dôchodku (a spätnom odňatí dávok) nebolo riadne začaté a nebolo mi v ňom umožnené hájiť práva (navrhovať dôkazy

a vyjadrovať sa); a nebola som aspoň touto skutočnosťou dopredu varovaná ohľadom tohto chystaného prístupu a zásahu.

Na moje výhrady formulované v odvolaní proti rozsudku krajského súdu... najvyšší súd reagoval odkazom na čl. 1 písm. a) a b) a čl. 5 písm. a) a b) nariadenia č. 883/2004. Ďalej poukazom na dve rozhodnutia najvyššieho súdu (z roku 2014 a 2016), ktoré zaviedli a deklarovali tento prístup. A ďalej poukazom na nedostatok zdrojov systému dôchodkové poistenia a potrebu jeho stabilizácie.

Na ostatné námietky, hoci sa jedná o skutočnosti pre vec podstatné, najvyšší súd vôbec nereagoval, a teda najvyšší súd sa vôbec nevyjadril k tomu, že:

- k prípadnému odňatiu už založených práv (tu priznaných dávok predčasného starobného dôchodku) by muselo dôjsť zo strany zákona celkom jednoznačným spôsobom - inak ide o zásah v rozpore s právnou istotou, princípom ochrany legitímneho očakávania a ochrany dobromyselne nadobudnutých práv,*
- už definične v pojmových znakoch je dávka predčasného starobného dôchodku nastavená ako (po splnení podmienok tesne pred nadobudnutím dôchodkového veku na pár rokov trvajúca, ktorá sa transformuje dosiahnutím normálneho dôchodkového veku na starobný dôchodok alebo sa nahrádza podobnou dávkou [§ čl. 1 písm. x) nariadenia; § 69 ods. 2 zákona - v súlade s tým i poučenia Sociálnej poisťovne v rozhodnutí o priznaní predčasného dôchodku],*
- vyjadrenia a usmernenia samotného správcu a poskytovateľa tejto dávky - Sociálnej poisťovne - zakladali legitímne očakávanie, že novela č. 543/2010 Z. z. nedopadá a nedopadne na prípady osôb povinne dôchodkovo poistených mimo územia SR, ktorí nebudú vylúčení z poberania dávok predčasného starobného dôchodku zo systému SR (a teda uistenia Sociálnej poisťovne, že súbeh zárobkovej činnosti mimo SR a pokračovania výplat dávok predčasného starobného dôchodku po novele vylúčený nebude), konanie o zastavení výplaty predčasného starobného dôchodku (a spätnom odňatí dávok) nebolo riadne začaté a nebolo mi v ňom umožnené hájiť práva (navrhovať dôkazy a vyjadrovať sa).*

Aj vyplácanie dávok predčasného starobného dôchodku požíva ochranu ako právo na pokojné užívanie majetku a zavedený systém môže založiť legitímne očakávania subjektov.

Pokiaľ subjekt splnil podmienky pre vznik nároku na výplatu predčasného starobného dôchodku stanovené platnou a účinnou právnou úpravou, a v dôsledku toho mu bolo vydané rozhodnutie o priznaní predčasného starobného dôchodku s tým, že táto dávka definíčne vykazuje prvky trvania do nadobudnutia riadneho dôchodkového veku... sú tým založené legitímne očakávania subjektu. Jedná sa pritom o relatívne krátku dobu... Subjekty preto určite nemajú nerozumné očakávanie, že zákonodarca vie, čo robí a aspoň krátkodobo vie predvídať a garantovať výplatu takejto dávky, keď už ju navyše predtým aj prostredníctvom orgánov verejnej správy priznal...

Do takéhoto už založeného a vzniknutého práva by bolo možné zo strany zákonodarcu (teoreticky) zasiahnuť len za podmienky sledovania legitímneho cieľa, voľby primeraného zásahu a celkom jednoznačného vyjadrenia podmienok tohto odňatia či redukcie dávky vo forme zákona (ktorý tento nárok pôvodne priznal a teraz by snád' mal za cieľ odňať).

Je krajne nespravodlivým, svojvoľným a až zlomyseľným postupom zo strany Sociálnej poisťovne a následne prieskumných súdov (krajského a najvyššieho súdu), že odobrili zastavenie mi výplaty predčasného starobného dôchodku - toto je jasným signálom ako dopadne človek, ktorý počúvne motivačné reči štátu, ako má využiť možnosti voľného pohybu pracovnej sily, pohnúť zadkom, vynaložiť náklady, narušiť si sociálne väzby, vynaložiť úsilie prekonať jazykovú bariéru a ponúknuť svoju pracovnú silu aj na prípadne podradnejšiu prácu v zahraničí... tesne pred dôchodkovým vekom, aby si trochu prilepšil - dostalo sa mi „odplaty“ odňatím dávky, ktorú mi Sociálna poisťovňa priznala (a o ktorej ma uistila, že mi za takých okolností vycestovania za prácou ostane). Nedá mi nepripomenúť, že aj táto dávka slúži ako zdroj obživy, a to v čase, kedy už človeku dochádzajú sily i zdravie...

Tvrdím, že zastavenie mi výplaty predčasného starobného dôchodku (z dôvodu zárobkovej činnosti v Rakúsku) bolo výsledkom chybnjej aplikácie právnych noriem a celkom arbitrárneho výkladu Sociálnej poisťovne a následne súdov, ktoré toto rozhodnutie preskúmavali.

Tvrdím, že ustanovenie § 293bt, v spojení s § 15 ods. 1 zákona o sociálnom poistení nespĺňajú podmienky jednoznačnej právnej úpravy, na podklade ktorej by vôbec mohlo dôjsť k zásahu do mojich legitímnych očakávaní na pokračovanie vo výplate dávok predčasného starobného dôchodku i po novele zákonom č. 543/2010 Z. z. za stavu, že som bola dôchodkovo poistená (a vykonávala zárobkovú činnosť) v Rakúsku. Nespadám totiž do aplikačného rámca a hypotézy príslušných právnych noriem...

Pokiaľ nespĺňam podmienky pre zaradenie do žiadnej z kategórií povinne dôchodkovo poistenej osoby podľa zákona č. 461/2003 Z. z. (§ 15 a súvisiace), čo Sociálna poisťovňa ani súdy nespochybňujú, nebolo na mňa možné aplikovať ustanovenie § 293bt, pre ktoré je to conditio sine qua non.

Vylúčenie súbehu mojej zárobkovej činnosti v Rakúsku a dávok predčasného starobného dôchodku nemožno dosiahnuť ani poukazom na čl. 1 písm. x) a čl. 5 písm. b) nariadenia č. 883/2004.

Podľa čl. 1 písm. a) nariadenia: Na účely tohto nariadenia „činnosť ako zamestnanec“ znamená každú činnosť alebo rovnocennú situáciu, ktorá sa za takú považuje na účely právnych predpisov v oblasti sociálneho zabezpečenia členského štátu, v ktorom takáto činnosť alebo rovnocenná situácia existuje. Je však celkom zrejmé, že tento pojem neaplikujú všetky členské štáty vtom smere, že by z takého subjektu (ktorý spĺňa podmienky pre určenie statusu zamestnanca a povinne poisteného vlastného dôchodkového systému) učinili automaticky aj napr. povinne poisteného v ich vlastnom dôchodkovom systéme poistenia (neplatí teda, že ak v jednom členskom štáte som „zamestnanec“, tak aj v inom členskom štáte pre všetky účely som „zamestnanec“).

Pokiaľ podľa čl. 5 písm. b): Pokiaľ nie je v tomto nariadení ustanovené inak a vzhľadom na osobitné vykonávacie ustanovenia, platí toto: ak sú podľa právnych predpisov príslušného členského štátu právne účinky prisúdené výskytom určitých faktov alebo udalostí, takýto členský štát zohľadní podobné fakty alebo udalosti, ktoré sa vyskytli v ktoromkoľvek členskom štáte, ako keby sa stali na jeho vlastnom území. Nemožno z toho usudzovať, že sa tak deje pre všetky fakty, a štát smie na každú okolnosť v inom členskom štáte (a jeho legislatíve) odkazovať ako na skutočnosť obsiahnutú vo vlastnej legislatíve...

Navyše pri aplikácii komunitárneho nariadenia č. 883/2004 boli aplikačné orgány povinné prihliadať i k účelu predmetnej právnej úpravy... Z nariadenia je jasne čitateľná

práve podpora migrácie pracujúcej sily v rámci EU za pomoci zaistenia im pokrytia dávkami sociálneho zabezpečenia... a len vo svetle týchto konkrétnych cieľov je možné aplikovať iné ustanovenia tohto nariadenia (ako je napr. i čl. 5 tohto nariadenia).

Pokiaľ som poukazovala na to, že ešte i vlastnými výslovnými usmerneniami správny orgán - Sociálna poisťovňa vyvolávala a utvrdzovala legitímne očakávanie, že aj po prijatí novely č. 543/2010 Z. z. mi ostanú zachované dávky predčasného starobného dôchodku (pretože nie som povinne dôchodkovo poistená v SR, ale v inom členskom štáte), jedná sa o skutočnosť úplne zásadnú. Na tento môj poukaz však konajúce súdy nijako nereagovali.

*Rovnako súdy nereagovali ani na výhradu konania nespĺňajúceho základné požiadavky na správne konanie (začatie na návrh alebo upovedomením o začatí - ak z vlastného podnetu; s poučeniami o právach, s možnosťou navrhovať dôkazy a vznášať výhrady a vyjadrenia)... Nie je prípustné a je v rozpore so základnými zásadami správneho konania, aby konanie začalo samotným rozhodnutím (a to navyše rozhodnutím odnímajúcim mi moje pôvodne priznané práva) (!!). Na tejto skutočnosti nič nemení ani vylúčenie použitia Správneho poriadku (§ 172 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z.), keď aj toto konanie je potrebné riadne začať (v prípade konania z vlastného podnetu - prvým úkonom Sociálnej poisťovne voči účastníkovi podľa § 185 ods. 4 zákona č. 461/2003 Z. z.). Pričom už z logiky veci nemôže byť takýmto prvým úkonom rozhodnutie vo veci samej..., keď takýto postup mi úplne odníma všetky moje procesné práva (vyjadrovať sa vo veci, navrhovať dôkazy, prípadne uplatňovať vylúčenie konajúcich zamestnancov... či prípadne mať vec prejednanú aj na ústnom pojednávaní...). Porušenie základných pravidiel konania i v samotných dávkových veciach dôchodkového poistenia pritom predstavuje aj porušenie práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru (napr. *Wieczorek v. Poľsko*).»*

Na základe citovanej argumentácie sa sťažovateľka domáha, aby ústavný súd po prijatí jej sťažnosti na ďalšie konanie nálezom vyslovil porušenie jej základných práv podľa čl. 20, čl. 39 a čl. 46 ods. 1 a ods. 2 ústavy a práva podľa článku 6 ods. 1 dohovoru napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu, tento rozsudok zrušil a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie a zároveň jej priznal úhradu trov konania v konaní pred ústavným súdom.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každú sťažnosť predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa.

Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania návrhy, na ktorých prerokovanie nemá právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený. Ak ústavný súd navrhovateľa na také nedostatky upozornil, uznesenie sa nemusí odôvodniť.

Sťažovateľka namieta, že napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu došlo k porušeniu jej základných práv podľa čl. 20, čl. 39 a čl. 46 ods. 1 a ods. 2 ústavy a práva podľa článku 6 ods. 1 dohovoru.

Pri predbežnom prerokovaní sťažnosti sa ústavný súd sústredil na posúdenie, či nie je zjavne neopodstatnená. Z už citovaného § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde totiž vyplýva, že úlohou ústavného súdu pri predbežnom prerokovaní sťažnosti je tiež posúdiť, či nie je

zjavne neopodstatnená. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu o zjavne neopodstatnenú sťažnosť ide vtedy, keď napadnutým postupom alebo napadnutým rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok príčinnej súvislosti medzi označeným postupom alebo rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú preto možno považovať sťažnosť, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistí žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, tiež napr. I. ÚS 4/00, II. ÚS 101/03, IV. ÚS 136/05, III. ÚS 198/07).

II.1 K namietanému porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 a ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru

Ústavný súd v súvislosti s predbežným prerokovaním sťažnosti považuje za potrebné poukázať aj na svoje ústavné postavenie, z ktorého vyplýva, že vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov nie je alternatívnou ani mimoriadnou opravnou inštanciou (m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96). Preto nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu ani preskúmať, či v konaní pred všeobecným súdom bol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Do sféry pôsobnosti všeobecných súdov môže ústavný súd zasiahnuť len vtedy, ak by ich konanie alebo rozhodovanie bolo zjavne nedôvodné alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by malo za následok porušenie niektorého základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02 atď.). Je v právomoci všeobecného súdu vykladať a aplikovať zákony. Pokiaľ tento výklad nie je arbitrárny a je náležite zdôvodnený, ústavný súd nemá príčinu doň zasahovať (m. m. I. ÚS 19/02, IV. ÚS 238/05, II. ÚS 357/06).

V zmysle ustálenej súdnej praxe ústavného súdu postup všeobecného súdu v súlade s platným a účinným zákonom (procesnými a hmotnoprávnymi predpismi konania) nemožno hodnotiť ako porušovanie základných ľudských práv (napr. I. ÚS 8/96, I. ÚS 6/97, II. ÚS 81/00).

Sťažovateľka namieta najmä arbitrárnosť a nedostatočné odôvodnenie napadnutého rozsudku, ako aj svojvoľný výklad právnych predpisov najvyšším súdom. Napadnutému rozsudku vytýka aj nesprávne právne posúdenie procesného pochybenia odporkyne, ktorá jej mala odňať možnosť konať v dávkovom konaní, keď nebola upovedomená o začatí správneho konania vo veci zastavenia výplaty jej dávky.

Ústavný súd preskúmal napadnutý rozsudok najvyššieho súdu a v tejto súvislosti považuje za žiaduce poukázať na jeho relevantnú časť, v ktorej sa uvádza:

«Podľa § 293bt ods. 3 zákona č. 461/2003 Z. z. v znení zákona č. 543/2010 Z. z., ak poistenec, ktorému bol priznaný predčasný starobný dôchodok podľa zákona účinného do 31. 12. 2010, nedovrší dôchodkový vek do 28. 02. 2011, je povinne dôchodkovo poistený ako zamestnanec alebo samostatne zárobkovo činná osoba k 31. 12. 2010 a toto dôchodkové poistenie trvá po 28. 02. 2011, nárok na výplatu predčasného starobného dôchodku zaniká od najbližšej splátky predčasného starobného dôchodku splatnej po 28. 02. 2011. Nárok na výplatu predčasného starobného dôchodku poistenca uvedeného v prvej vete sa posudzuje a jeho suma sa určuje za obdobie do najbližšej splátky dôchodku splatnej po 28. 02. 2011 podľa zákona účinného do 31. 12. 2010 a za obdobie po najbližšej splátke dôchodku splatnej po 28. 02. 2011 podľa zákona účinného od 01. 01. 2011.

Vzhľadom na to, že navrhovateľka bola ku dňu 31. 12. 2010 samostatne zárobkovo činná, nakoľko pracovala v Rakúskej republike, kde bola povinne dôchodkovo poistená a toto poistenie trvalo aj po 28. 02. 2011, odporca postupoval v súlade so zákonom, keď jej zastavil výplatu predčasného starobného dôchodku.

Navrhovateľka namietala, že nebola dôchodkovo poistená na území Slovenskej republiky ani ako zamestnanec, ani ako samostatne zárobkovo činná osoba, a nie je na Slovensku registrovaná u príslušného správcu dane a preto odporca nemal v danej veci aplikovať nariadenie (ES) č. 883/2004.

Podľa čl. 1 písm. a) a b) nariadenia (ES) č. 883/2004, „činnosť ako zamestnanec“ znamená každú činnosť alebo rovnocennú situáciu, ktorá sa za takú považuje na účely právnych predpisov v oblasti sociálneho zabezpečenia členského štátu, v ktorom takáto činnosť alebo rovnocenná situácia existuje; a „činnosť ako samostatne zárobkovo činná osoba“ znamená každú činnosť alebo rovnocennú situáciu, ktorá sa za takú považuje na účely právnych predpisov v oblasti sociálneho zabezpečenia členského štátu, v ktorom takáto činnosť alebo rovnocenná situácia existuje.

Podľa čl. 2 bod 1. nariadenia (ES) č. 883/2004, toto nariadenie sa vzťahuje na štátnych príslušníkov členského štátu, osoby bez štátnej príslušnosti a utečencov, ktorí majú bydlisko v členskom štáte a podliehajú alebo podliehali právnym predpisom jedného alebo viacerých členských štátov, ako aj na ich rodinných príslušníkov a ich pozostalých.

Podľa čl. 5 nariadenia (ES) č. 883/2004, pokiaľ nie je v tomto nariadení ustanovené inak a vzhľadom na osobitné vykonávacie ustanovenia, platí toto:

a) ak podľa právnych predpisov príslušného členského štátu má poskytnutie dávok sociálneho zabezpečenia a iného príjmu určité právne účinky, príslušné ustanovenia takýchto právnych predpisov sa uplatňujú tiež na poskytnutie rovnocenných dávok získaných podľa právnych predpisov iného členského štátu, alebo na príjem získaný v inom členskom štáte;

b) ak sú podľa právnych predpisov príslušného členského štátu právne účinky prisúdené výskytom určitých faktov alebo udalostí, takýto členský štát zohľadní podobné fakty alebo udalosti, ktoré sa vyskytli v ktoromkoľvek členskom štáte, ako keby sa stali na jeho vlastnom území.

Najvyšší súd SR v rozsudkoch sp. zn. 9 So/91/2013 zo dňa 24. 09. 2014 a sp. zn. 9 So/163/2014 zo dňa 24. 02. 2016 konštatoval, že: „Z uvedených ustanovení vyplýva, že činnosť zamestnanca alebo činnosť samostatne zárobkovo činnej osoby vykonávaná v inom štáte sa za takú považuje na účely právnych predpisov v oblasti sociálneho zabezpečenia členského štátu, v ktorom takáto činnosť alebo rovnocenná situácia existuje a ak podľa právnych predpisov príslušného členského štátu má poskytnutie dávok sociálneho zabezpečenia a iného príjmu určité právne účinky, uplatňujú sa tiež, ak podľa právnych predpisov príslušného členského štátu má poskytnutie dávok sociálneho zabezpečenia a iného príjmu určité právne účinky; to znamená, že na účely ustanovenia § 293bt zákona

č. 461/2003 Z. z. sa za zamestnanie, resp. samostatne zárobkovú činnosť podľa právnych predpisov Slovenskej republiky považuje aj zamestnanie, resp. samostatne zárobková činnosť vykonávaná v inom členskom štáte Európskej únie a dôchodkové poistenie z tohto titulu.“

Vzhľadom na to, že navrhovateľka bola dôchodkovo poistená ako samostatne zárobkovo činná osoba v Rakúskej republike, treba túto skutočnosť posudzovať v zmysle nariadenia (ES) č. 883/2004. Výkon samostatnej zárobkovej činnosti v Rakúsku mal za následok zánik nároku navrhovateľky na výplatu predčasného starobného dôchodku. K rovnakému záveru dospel Najvyšší súd SR aj v rozsudku sp. zn. 9 So/163/2014 zo dňa 24. 02. 2016.

Súlad ustanovenia § 293bt zákona č. 461/2003 Z. z. v znení zákona č. 543/2010 Z. z. s Ústavou SR bol predmetom posudzovania na Ústavnom súde SR. Ústavný súd v náleze č. k. PL. ÚS 96/2011-83 zo dňa 28. 11. 2012, ktorý citoval aj krajský súd, zamietol návrh skupiny poslancov na vyslovenie nesúladu uvedeného ustanovenia s ústavou konštatujúc, že: „V posudzovanom prípade možno vyvodiť zámer zákonodarcu riešiť nedostatok zdrojov na financovanie systému dôchodkového poistenia a zabezpečenie stabilizácie základného fondu dôchodkového poistenia v rámci práva štátu rozhodnúť o forme organizácie dôchodkového poistenia. Sledovaný zámer je podľa názoru ústavného súdu racionálne previazaný s filozofiou vylúčenia súbehu príjmu z pracovnej činnosti a predčasného starobného dôchodku ako osobitne poskytovanej dávky. Tento súbeh nekorešpondoval s cieľom zabezpečenia občana náhradným plnením osobitnou dávkou predčasného dôchodku v prípade straty schopnosti vlastnými silami zabezpečovať zdroje príjmom zo zamestnania. Z toho pohľadu je posudzovaná úprava podľa názoru ústavného súdu racionálne previazaná s legitímnym cieľom a jej zásah do legitímnych očakávaní dotknutých subjektov možno posúdiť ako ústavne akceptovateľný...»

Vychádzajúc z citovaného, ústavný súd dospel k záveru, že odôvodnenie napadnutého rozsudku najvyššieho súdu nevykazuje znaky arbitrárnosti, je zrozumiteľné a konzistentné a dáva odpoveď na všetky pre vec rozhodujúce skutočnosti pri zohľadnení podstatných námietok sťažovateľky.

Ústavný súd konštatuje, že námietka sťažovateľky o svojvoľnom výklade právnych noriem nariadenia je zjavne neopodstatnená, keďže z citovaných ustanovení nariadenia celkom nepochybne plynie zmysel predmetnej úpravy, a to považovať za zamestnanie alebo samostatne zárobkovú činnosť každú činnosť alebo rovnocennú situáciu, ktorá sa za takú považuje na účely právnych predpisov v oblasti sociálneho zabezpečenia iného členského štátu, ako aj potreba zohľadnenia takejto činnosti v ktoromkoľvek členskom štáte, tak ako keby sa uskutočňovala na vlastnom území Slovenskej republiky. Najvyšší súd (ako pred ním aj krajský súd a odporkyňa) teda správne subsumoval právnu situáciu sťažovateľky vykonávajúcej zárobkovú činnosť v Rakúskej republike ako dôvod zániku jej nároku na predčasný starobný dôchodok vyplácaný na území Slovenskej republiky. O svojvôli pri výklade alebo aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by sa dalo uvažovať vtedy, ak by sa jeho názor natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (napr. I. ÚS 115/02, I. ÚS 176/03), čo však nie je prípad sťažovateľky. Argumentácia sťažovateľky obsiahnutá v sťažnosti vychádza z nekonkrétnych argumentov o nesprávnej aplikácii predmetného nariadenia, ktoré nepovažuje ústavný súd za relevantné ani individuálne preskúmateľné. Pokiaľ ide o počiatkové aplikačné nejasnosti súvisiace s novou právnou úpravou (vo forme nesprávneho vyhlásenia zamestnancov odporkyne o jej aplikácii), tieto nemožno považovať za právne významné pre posúdenie veci správnymi súdmi či ústavným súdom.

Vo vzťahu k tvrdeniu sťažovateľky o odňatí možnosti konať pred odporkyňou v dávkovom konaní ústavný súd poukazuje na svoju ustálenú judikatúru, že predpokladom záveru o porušení základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je také porušenie, ktoré nie je napravitel'né alebo odstrániteľné činnosťou všeobecného súdu pred začatím konania alebo v konaní vo veci samej, resp. ktoré nemožno napraviť procesnými prostriedkami, ktoré sú obsiahnuté v Občianskom súdnom poriadku (m. m. I. ÚS 148/03, III. ÚS 355/05, II. ÚS 307/06).

Pridržiavajúc sa svojej stabilnej judikatúry, ústavný súd ďalej poukazuje na to, že základné právo na súdnu ochranu, ako aj právo na spravodlivé súdne konanie „je výsledkové“, to znamená, musí mu zodpovedať proces ako celok (m. m. III. ÚS 33/04,

IV. ÚS 163/05, II. ÚS 307/06, II. ÚS 155/08). Aj z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (napr. Komanický c. Slovenská republika, rozsudok zo 4. 6. 2002) vyplýva, že ústavný súd a Európsky súd pre ľudské práva overujú, či konanie posudzované ako celok bolo spravodlivé v zmysle čl. 46 až čl. 50 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Za iné dôvody zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti treba nesporne považovať aj konkrétne okolnosti prípadu, predovšetkým intenzitu pochybení, resp. nedostatkov v činnosti alebo rozhodovaní dotknutého orgánu verejnej moci a ich únosnosť z hľadiska požiadaviek na ochranu práva, ktorého porušenie sa namieta (IV. ÚS 62/08).

Vo veci sťažovateľky krajský súd preskúmal neprávoplatné rozhodnutie odporkyne o zastavení výplaty predčasného starobného dôchodku na základe opravného prostriedku podľa tretej hlavy piatej časti Občianskeho súdneho poriadku (vo vtedy platnom a účinnom znení, pozn.), v ktorom správny súd skúma skutkovú aj právnu stránku veci a na tento účel môže vykonať dokazovanie. Sťažovateľka teda mala možnosť účinne uplatniť všetky procesné práva, predniesť svoju argumentáciu v plnom rozsahu a predkladať prípadne dôkazy na jej podporu v konaní pred krajským súdom, ako aj v odvolacom konaní na najvyššom súde. Procesné pochybenie odporkyne spočívajúce v nedoručení oznámenia o začatí správneho konania, bolo teda napravené v konaní pred správnymi súdmi a samo osebe svojou intenzitou neodôvodňuje zásah ústavného súdu do napadnutého rozsudku najvyššieho súdu.

Ústavný súd preto zastáva názor, že neexistuje ústavne relevantný dôvod na to, aby do napadnutého rozhodnutia najvyššieho súdu zasahoval, pretože jeho odôvodnenie nesignalizuje takú príčinnú súvislosť s namietaným porušením základných práv sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 a ods. 2 ústavy ani práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ktorá by po prípadnom prijatí sťažnosti na ďalšie konanie reálne mohla viesť k záveru o vyslovení ich porušenia. Ústavný súd preto túto časť sťažnosti pri predbežnom prerokovaní odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

II.2 K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 20 a čl. 39 ústavy

Sťažovateľka namieta, že v dôsledku nesprávneho právneho posúdenia jej veci došlo aj k neprípustnému zásahu do jej základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ústavy a do základného práva na sociálne zabezpečenie podľa čl. 39 ústavy.

Porušenie označených základných práv hmotnoprávnej povahy ústavný súd nezistil, keďže sa s argumentáciou sťažovateľky o nesprávnom a svojvoľnom právnom posúdení jej právnej situácie nestotožnil, pričom porušenie označených hmotných práv sťažovateľka odvádza od nesprávnej aplikácie právnych predpisov (ktoré ústavný súd nezistil). Vzhľadom na absenciu príčinnej súvislosti medzi týmito základnými právami a napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu sťažnosť sťažovateľky ústavný súd aj v tejto časti odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

Keďže bola sťažnosť sťažovateľky odmietnutá ako celok, ústavný súd sa ďalšími návrhmi v nej obsiahnutými už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 13. septembra 2018